

7. Савчин Т.О. Мова і ділове спілкування: норми, етикет, діловодство: навч.-метод. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Т.О. Савчин. - Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2002. – 264 с.

8. Хміль Ф.І. Ділове спілкування: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Ф.І. Хміль. – К.: Академвидав, 2004. – 278 с.

9. Чайка Г.Л. Культура ділового спілкування менеджера [Електронний ресурс] / Г.Л. Чайка. - Режим доступу: <http://pidruchniki.com.ua>.

УДК 657.421.3

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Мельник Л.Ю., к.е.н.

Уманський національний університет садівництва

В статті проаналізовано основні проблеми, що стосуються відображення в обліку нематеріальних активів. Запропоновано методiku відображення нематеріальних активів за структурними складовими.

The article analyzes the main problems relating reflection in accounting for intangible assets. The method of displaying intangible assets for structural components.

Постановка проблеми. В сучасних умовах функціонування підприємств не можливе без формування повної інформації про стан активів і пасивів підприємства, в тому числі за рахунок інформації про нематеріальні активи. Тому виходячи із завдань бухгалтерського обліку нематеріальних активів, ми вважаємо, що головним є процес оприбуткування та документальне їх оформлення.

Нематеріальний актив на сьогоднішній день дуже складний актив, який потребує вивчення як з наукової точки зору, так і з практичної.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам обліку нематеріальних активів приділяли увагу О.Б.Бутнік-Сіверський, І.А.Бігдан, Н.Г.Виговська, В.Б. Моссаковський, О.Підпригора, О.Д.Святоцький, В.Чеботарьов та інші.

Постановка завдання. Найважливішим завданням бухгалтерського обліку нематеріальних активів є процес оприбуткування, постановки на баланс та документального оформлення. Практика показує, що існуюча методика обліку нематеріальних активів не дає змоги відобразити їх фактичну вартість в балансі підприємства, що призводить до неможливості їх максимального використання у господарському обороті підприємства.

На сьогоднішній день відсутня дієва система документування операцій з нематеріальними активами, яка б давала можливість отримувати інформацію про наявність нематеріальних активів на підприємстві та вимірювати суму додаткових економічних вигод від їх використання.

Результати досліджень. Питання обліку нематеріальних активів є одним найбільш складних і неоднозначно вирішуваних в обліковій практиці як українській так і західній.

Пропонуємо методику відображення нематеріальних активів за структурними складовими:

- 1) визначення первісної вартості нематеріальних активів;
- 2) бухгалтерський та податковий облік нематеріальних активів;
- 3) аудит нематеріальних активів;
- 4) контролінг нематеріальних активів.

1. Інтелектуальна власність як нематеріальний актив повинна відображатись за її первинною вартістю. Склад якої залежить від способів отримання нематеріальних активів, а саме [1]:

- нематеріальні активи отримані шляхом купівлі ;
- нематеріальні активи отримані в результаті обміну на подібний об'єкт;
- безоплатно отримані нематеріальні активи;
- нематеріальні активи, що внесені до статутного капіталу підприємства;
- нематеріальні активи створені самим підприємством.

Первинна вартість нематеріальних активів отриманих шляхом купівлі складається з ціни придбання; мита; непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню; та інших витрат, пов'язаних з придбанням.

Вартість нематеріального активу придбаного в результаті обміну на подібний об'єкт складається з залишкової вартості переданого нематеріального активу; справедливої вартості переданого нематеріального активу.

Первинна вартість безоплатно отриманого нематеріального активу дорівнює справедливій вартості на дату отримання.

Первинна вартість нематеріального активу, що внесені до статутного капіталу підприємства складається з справедливої вартості, узгодженої засновниками підприємства.

Первинна вартість нематеріального активу створеного самим підприємством складається з прямих затрат на оплату праці; прямих матеріальних затрат; інших витрат, пов'язаних з доведенням активу до робочого стану.

Первісна вартість нематеріальних активів збільшується на суму витрат, пов'язаних із удосконаленням їх можливостей та строку використання, які сприятимуть збільшенню первісно очікуваних майбутніх економічних вигод.

Витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта придатного для використання стані та одержання первісно визначеного розміру майбутніх економічних вигод від його використання, включаються до складу витрат звітного періоду.

Практика використання нематеріальних активів на підприємствах аграрного сектору Черкаської області показала, що існуюча методика обліку НМА не дає змоги відобразити їх фактичну вартість в балансі підприємства, що призводить до неможливості їх максимального використання у господарському обороті підприємства.

Взяття на облік об'єктів інтелектуальної власності почали виконувати лише останнім часом за розпорядженням Уряду та через неможливість отримання авторами винагороди. З огляду на тривалий час зберігання прав на ОІВ та тривалість періоду виведення нового сорту рослин або породи тварин і ко-

роткий час зберігання бухгалтерських документів в архіві підприємства чи установи, документально підтвердити фактичні витрати неможливо [2].

2. Під час внесення нематеріальних активів до статутного капіталу виникають питання стосовно їх бухгалтерського та податкового обліку, вони пов'язані з відсутністю практики з даного питання, тому вважаємо, щоб їх подолати необхідно враховувати особливості бухгалтерського та податкового обліку нематеріальних активів виділені автором та представлені в табл.1.

Таблиця 1

**Особливості бухгалтерського та податкового обліку
нематеріальних активів**

Критерій	Бухгалтерський облік	Податковий облік
Нормативний документ	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 “Нематеріальні активи”	Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств”
Вартість оприбуткування НМА	Справедлива вартість, яка погоджена засновниками підприємств	Первісна вартість
Підхід до нарахування амортизації	Нараховується протягом строку корисного використання, який встановлюється підприємством при визнанні об'єкта активом	Амортизації підлягають витрати на придбання НМА для власного використання
Метод нарахування амортизації	Будь-який метод передбачений для основних засобів	Лінійний
Початок нарахування амортизації	З місяця, наступного за місяцем, у якому НМА став придатним для використання	З кварталу наступного за кварталом, в якому об'єкт введено в експлуатацію
Термін використання	Період більше одного року, або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік	Обмежень, щодо використання нематеріальних активів немає
Строк корисного використання для цілей амортизації	Нарахування амортизації здійснюється протягом строку їх корисного використання, але не більше 20 років	Визначається платником податку самостійно виходячи із строку корисного використання таких НМА або строку діяльності платника податку, але не більше 10 років безперервної експлуатації

Підсумовуючи, варто зазначити, що через новизну нематеріальних активів як об'єктів фінансово-господарського обороту і, тим більше, як об'єктів бухгалтерського та податкового обліку, необхідно, щоб податкова система відповідала вимогам суспільства в плані соціальної справедливості і перерозподілі прибутків, вона повинна бути простою і ефективною.

Оскільки інтелектуальний капітал будь-якого підприємства може складатися з двох частин: із інтелектуального капіталу, що належить самому підприємству, та інтелектуального капіталу, що належить фізичній особі ОІВ, то частина вартості ОІВ, яка відповідає частці розробника, є його власністю і має відображуватися як його частка у вартості майна підприємства. Отже, до статутного капіталу слід зараховувати всю вартість створеного ОІВ за вира-

хуванням вартості частки розробника. Цю частку потрібно відображувати на рахунку 41 «Пайовий капітал» або на рахунку 42 «Додатковий капітал», у складі якого необхідно відкривати окремий субрахунок «Частка розробника у вартості ОІВ» [2].

3. Вважаємо, що необхідно проводити внутрішній аудит, тобто перевірку прав підприємств на користування землею, водою, об'єктами промислової та інтелектуальної власності. Аудитори для проведення технічної експертизи об'єктів інтелектуальної власності й здійснення юридичного аналізу документів, що підтверджують право на власність, можуть за потребою залучати патентних повірених та юристів.

4. Сучасною технологією управління є контролінг, орієнтований на досягнення кінцевих результатів діяльності підприємства. Світовий досвід підтверджує ефективність застосування контролінгу на підприємствах для подолання проблем на рівні підприємства, проекту інформаційної системи, продукту, сервісу.

Істотним фактором, що зумовлює прийняття недосконалих управлінських рішень, в фінансовій сфері в цілому та нематеріальних активів зокрема, є відсутність на вітчизняних підприємствах координації діяльності різноманітних служб, інформаційного менеджменту, внутрішнього контролю й управлінського обліку.

Висновки. Отже, облік, аудит і контролінг мають відіграти важливу роль в управлінні нематеріальними активами підприємства. Не можна зупинятись і використовувати застарілі методики і неефективні фінансові інструменти, слід запроваджувати нове, щоб досягти максимального розвитку. Необхідним є створення такої системи бухгалтерського обліку нематеріальних активів, яка б давала можливість в повній мірі використовувати нематеріальні активи в господарському обороті підприємства, вимірювати суму додаткових економічних вигод і в повній мірі забезпечувала б процес оцінки даних активів.

Література:

1. Бутнік-Сіверський О.Б. Оцінка інтелектуальної власності. Бухгалтерський облік та оподаткування / [О.Б. Бутнік-Сіверський, О.П. Гавриленко, С.О. Довгий та ін]. – К. : Видавничий Дім „Ін Юре” 1999. – 352 с.

2. Моссаковський В.Б. Який облік потрібен Україні / В.Б. Моссаковський // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 12. – С. 16-27.

3. Облік операцій з нематеріальними активами // Все про бухгалтерський облік. – 2005. – № 85. – С. 2-11.

4. Оліфіров О.В. Контролінг інформаційної системи підприємства / Монографія / О.В. Оліфіров. – Донецьк: ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2003. – 325 с.

5. Поляков В. Нематеріальні активи підприємства як інструмент податкового планування і безпеки бізнесу / В.Поляков // Інтелектуальна власність. – 2005. – № 1. – С. 25-27.

6. Сук П. Облік нематеріальних активів / П.Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2003. – № 17. – С. 2-10.